

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként. Előfizetési ára egész évre 40 Ks, félévre 20 Ks Külföldre 60 Ks. évenként.	Alapította : Dr. TÓTH JÁNOS. 1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISY LAJOS.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nitra, Piarista-utca 22. szám, földszint. Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.
Negyvenkilencedik évfolyam	5. szám	Nitra, 1941. február 9.

STIFT JENŐ:

Az újvilág Prokrustese

Roosevelt úgy látszik minden régi fogalmat belefektetett ágyába, hogy vágghassa és nyújthassa lábait, saját tetszése szerint, s habár megszoktuk napjaink rohanó tempójában a szerves és szervetlen világ sok csodájának óráról-órára történő átalakításait, amelyekből napjainkra annyi zúdul, mint a Mátra szeléből, alig győzzük a sok hozzáigazodást a történelem legeslegújabb körmönfontosságaihoz, amelyeket az Union Jack örökké mosolygó elnöke egyesegyedül a fintorával szankcionál. Hacsak egy kissé felfigyelünk a nagy vizen túli eseményekre, lehetetlen észrevennünk, hogy az amerikai plutodemokrácia tajtékos és dagadó hullámai percről-perce túlárasztják a népjogot ott magyarázott öbleit és partjait, s hogy a két év előtt eme ujság hasábjain „Bluff and Humbug” cím alatt közölt cikkem nagyon is reális képet festett az ottani viszonyokról. Teljesen kizárt dolognak tartom tehát, hogy ma akadhasson Európában egy olyan jámbor ujságolvasó, aki észre ne venné, hogy mily gonosz játék az, amely a demokrácia köpenyébe burkolt plutokrácia érdekében minden értéket kockára tesz. Micsoda ellentmondást rajt magában már az a pusztán tény is, hogy egy százhusz milliós nagyhatalom — amely demokratikusnak vallja magát — egy embernek kénye-kedve szerint, legegységesebb jogaitól éppúgy megfosztott, mintha a legsötétebb középkor zsarnoka alatt nyögne. Hol döntött vajjon a nép akarat oly elemi fontosságú kérdések fölött, mint háború vagy béke? Hol és miben áll ott az egyéni szabadság, ahol egyetlen embernek, Rooseveltnek, szája ize szerint és minden ellenvetés nélkül újfent magyarázzák a nemzetközi jogot, fogalmazzák a semlegességet, ahol egyetlen egy tévedékeny ember dönt a nagyhatalom vagyonának hadiipari felhasználásáról, hadivégvágányokra tereli az Egyesült Államok egész kontinentális iparát, s előbb-utóbb tetszik-nemtetszik belesodorja az újvilág proletárjait egy olyan véres kalandba, amely már minden áldozatkészség mellett sem kecsgethet semmi győzelemmel. Ami ott történik, az a legtisztábban kitenyészett ökljog. De mindennek ellenére rövidesen igazolódik majd, hogy nem gyűjthetett annyit egy fősvény anya, mint amennyit egy tékozló fiú el ne költöthet, mert nem a bamba arany, hanem „őreg elme és fiatal erő veri meg a hadakat”. Az amerikai aranyak sorsa csak annyi, mint a máglyára hordott forgácsnak, kezdettől fogva pusztulásra van ítélve. Micsoda politikai vak-ság az, amely hályogként borítja be ott a sze-

meket, ha észre nem veszik és szóvá nem teszik Rooseveltnek legnépjogfosztóbb parancsuralmát és prokrustesi állítréit. Ha valamiért a szenátus nem meri vállalni a felelősséget, akkor amerikai gyorsasággal hoznak egy felhatalmazási törvényt, amely pontosan a népakarat és néperdekkel ellentétben és egy csapással az elnök kezébe csempészi át az egyedüli akaratot és hatalmat, aki gyarlóságában egyszerűen élet és halál urává válik. Ezért volt szükséges az, hogy ezt a jólfélt gentleman harmadszor is elnökükké válasszák? Már ez a tény egymagában olyan rendkívüliség, hogy erre ennek az újvilágnak rövid történelmében még nem is volt példa. Pedig az újvilág nagy emberekké dicsekedhetik, hiszen ott szolgáltattak magukról ősmintát Franklin és Washington, hogy a többiről ne is szóljak, de ezek mind szorényebbek voltak annál, hogy magukat olyan nélkülözhetetleneknek hitték legyen, hogy az elnöki hűsostálhoz életfogytiglan odaragadjanak. Roosevelt I-ben és Roosevelt II-ben azonban van egy herostratesi vonás, amely a híresség halhatatlanságára tör, s míg Roosevelt I. — Theodor — beírta azzal, hogy a Fehérház nyugalmából Afrikába szökő elefántokra vadászni mértéktelenségében megdöntötte az összes idevágó és idelövő világrekordot az általa sajátkezűleg elejtett háromszáz elefánt halála révén, Roosevelt II. mozdulatlanságából nagyon könnyen felgyűjt-hatja az egész világ békéjének Diana templomát. A blöffök és hóbölgök tarka világában már eddig is minden csere csalával járt, de nagytökéjük kapzsúsága és egyeduralmi vágya éppen ebben a történelmi pillanatokban oly ilyen hazardőr kertészkedése mellett fogja kibontani bimbóit. S ha eddig a tengelyhatalmak szemhunyorogtatása mellett sikerült is nekik úgy szépitgetni hamisságukat, hogy csontja ki ne tessék; saját romlásukba rohantak azzal; mert idővel — a háború végén — egy méreteiben európai szemmel fel nem mérhető nyomor fogja számonkérni tetteiket.

Jack London, a világhírű amerikai író, a századunk elején „Vaspata” című regényében hihetetlen látónoki erővel rettenetes képet festett Amerika jövőjéről s szentül él bennem a meggyőződés, hogy ennek ottani bekövetkeztét csak a sarajevói revelvergolyó tudta útjából eltéríteni és Európába terelni. De lám még így is a wilsoni beavatkozás olyan mérhetetlen nyomort és nélkülözést zúdított Amerika szegénységére hosszú éveken át, hogy annak elhárítására a legerőszakosabb demoplutokratikus beavatkozásra volt szükség.

Ezt a hatalmas nyomort és pangást most két erős marokkal a frakkjánál fogva idézik minden népuralom leghazugabb prójéit. A Fe-

hérház foglya minden gonosz szellem felszabadításán töri fejét és Isten legyen irgalmas a szegény halandókkal. Ha mindjárt a háborút is megnyernék az angolszások, amire — s ezt őszintén mondom, semmi reményük nem lehet — még akkor is keservesen hosszú éveken keresztül csak csillagot fognak nézni vacsorára, az amerikai proletárok. De uraim, jól vigyázzanak, Jack London jóslata csak időben toldott el, nem térben s a történelemnek vas-törvényei vannak. Egyszer felfelé, másszor lefelé fordul a kerék. Az idő vasfoga mindig az erősebbnek rág s most könnyű kitalálni, hogy ebben a küzdelemben melyik fél lesz az erősebb. Az önmagával tehetetlen aranyborjú-e, vagy életlehetőségeikért küzdő nemzetei a vén Európának?

Elkészült az első nagy fresko a piaristák templomában.

Még állnak a magas állványok a piaristák templomának félhomályában, a festékedények és egyéb szerszámok is mind ott vannak még, de a fél hidege megmerevítette a serény művészkezeket és a munka elpihent. Mára tavasszal folytatják majd ott, ahol elhagyták.

A piarista templom nagy renoválási munkálata, mely egyrészt bold. Szmidtá prepositóval ezelőtti gyűjtése eredményéből, nagyrészt pedig a katolikus hívők jelenlegi áldozatkészsége és egyéb nagyobb adományok jóvoltából a nitrai alsóváros plebánosa, msgr. B o l e ő e k Mihály farsadhatatlan igyekezete által valósul meg, elérkezett egyik állomásához: elkészült a főkupola nagy freskója.

A templom, melyből a Bratislavai Umelecká Beseda javaslatára eltávolították a zavaró sallangokat, most a legülsőbb barokkszobrászatban fog pompázni. A sötét színeket is mellőzték és a templom egész belseje világos zöld és sárgás csontszín alapból tárja elénk tisztá szépségét. Gyönyörű barokk oszlopok, melyek most kaptak új aranyozást, pillérjei a remek menzafesték, melynek freskói most készülnek.

Elhagyva a barokkban szokványos madailleson kerekezést, a most befejezett nagy kép határolás nélkül sugározza enyhe pasztell, de helyenként világító színekben élénkítésként kompozícióját. Főalakjai Ciril és Metod, amint Nitra lankás dombján jámbor munkásnépnek és áhítatos zarándokoknak osztogatja a keresztiséget. A kompozíció több csoportból áll, melyek egy harmonikus egységet képeznek. Szembelünő Rastislav csoportja, aki mint az anyák és gyermekek oltalmazója, helyezi magát a kereszténység

Nitrianska ľudová banka
(Nitrai Népbank)

zálogkölcsönosztálya előnyös kölcsönöket folyósít arany, ezüst ékszerekre és drágakövekre a legkisebb összegektől a legnagyobb összegekig. A bankosztály vállal átutalásokat és külföldi kifizetéseket nagyon jutányosan és rendkívül gyors lebonyolítás mellett folyósít bekebelezésre, személyi hitel kölcsönöket stb.

védelmébe. Elhalkuló színekben, mint látomány lebeg a kép csúcspontjában a hét, fájdalmas Szűz pietaszerű elgondolásban. Alul ledöntött bálvány torzképe, oldal a keresztiségben boldog fehér gyermekesoport.

Ez a nagy freskó immár teljesen elkészült Massányi Ödön festő mesteri keze alatt. A bratislavi Műemlékhivatal Wágner István személyében a legnagyobb elismeréssel vette át a munkát mesterétől.

Úgy értesülünk, hogy az egész renoválást munkáját előreláthatólag júniusban nyer befejezést.

A padokat hozzáfűző asztalosmesterek javítják és az oltárképek szakszerűen megfeszítve kerülnek vissza eredeli helyükre.

Büszkén mondhatjuk, hogy a piarista templom szépsége párját ritkítja majd egész Szlovenszón.

-t.

A nitrai városi zeneiskola hangversenye.

A közelmúltban, meglehetősen csendes közsőségek között zajlott le a nitrai városi zeneiskola hangversenye a városház nagytermében. Szomorú, hogy az illetékes szlovák körök alig szentelnek figyelmet ennek a kultúrintézménynek, melynek oly nemes célkitűzései vannak: képzett zenészeket adni az államnak, a társadalomnak. A szlovák sajtó még egy ízben sem irt méltatást a zeneiskoláról, annak működéséről. Pedig a simogató szavaknak buzdító hatásuk van. Így az egyedüli magyar lap igyekszik a rést úgy, ahogy betölteni.

Az iskola évről évre nagyobb fejlődésről tesz bizonyosságot. Igaz, hogy nagy nehézségekkel kell küzdenie, a mai nehéz idők nem kedveznek a fejlettebb zenei erő kifejtésnek, az iskola mégis olyat produkál, ami kell, hogy az elismerést kiváltsa a hallgatóság köréből. A zeneiskola hangversenyei — különösen ezekben a nyugtalan időkben — balzsamként hatnak, olyan szigeten érezzük magunkat, ahol csak szépet, nemeset igyekeznek nyújtani nekünk a sziget lakói: a magasabb szférákba ringató zenét.

Az iskola élén Gombarčík zeneigazgató áll. Az ő szorgalmának, fáradhatatlanságának köszönhető, hogy az iskola elérte mai tisztes pozícióját.

Sandrik Emilia zongoratanárnő régi, bevált, megbízható erő. Neve és az iskola élete elválaszthatatlanul egybeforrt. Ott találjuk őt az iskola bölcsőjénél és az ő szaktudása, lelkiismeretessége már sok elismert zenei kiváltságot termelt.

Az ének- és zongoraszakon működik hosszú idő óta Leiber Valéria tanárnő, kinek működése a szerénység jegyében áll. A szerénység csak az igazán dolgozó egyének tulajdonsága. Lehet hangoskodó kritika, vállvergetés nélkül is maradandót alkotni. Leiber tanárnő munkája az igazi érték belyegét viseli magán.

A hegedűsök közül kiűntek: a kis Jónás, aki apja muzikalitását örökölte és a legnagyobb ígéret, Thököly A., aki technikájával, bravúros előadási módjával szinte elbűvölt, Galbavy L. és Hirth R., aki szintén tehetséges játékos.

Sandrik tanárnő osztályából: Kiss Kató, Drgoň G., Csulák O., Ragan M., Gyarmathy I. Schusztér Éva, Nagy Magda és Thúrőczy Valika voltak a legjobbak. Az utóbbiak játéka komoly felkészültségen, helyes átérzésem alapul. Az alsóbb osztályú tanulók közül Jónás E., Ladányi K., Splhaček érdemelnek megemlést. Külön ki kell emelnünk Szőke Istvánt, aki bátor előadási módjával, otthonos mozgásával és elsősorban zenei tehetségével messzire kitűnt a többi közül.

A közeljövőben lesz 20 éve annak, hogy dr. Kmet'ko Károlyt püspökké szentelték. Csendes jubileum ez, melyet a szerénység övez, de mégsem léphetünk el a határkő mellett a mély haligatás köpönyegében.

Húsz éves egyházi kormányzását lelki vezetését a jótettek légiói követik. Elődeitől eltérőleg a szegény, egyszerű nép apostola. Napi jelenség, hogy ott látjuk nemes alakját a szegények között, amint meghaligatja a panaszokat, hogy megértő mozdulattal a zsebébe nyúljon és pénzt adjon a rászorultaknak. Nemzetiségi tagozódás nélkül mindenki rajong érte, mert a szép, a nemes ápolója. Lehajol az egyszerű mezeli virágokhoz, a vadóc iskolásokhoz, hogy magához édesítse őket hogy atyai ujjával, melyekben a szeretet árama vibrál, megsimo-

gassa arcukat.

Neki köszönhető, hogy a missziós mozgalom Szlovenszón olyan arányokat öltött. Akkor lépett a nitrai egyházmegye élére, mikor a viszonyok a legzűltabbak voltak. Bűn és erkölcsstelenség, ez volt velejárója a háború utáni időknek. Biztos kézzel és felülemelkedett szellemmel kezdett hozzá a kormányzáshoz. És hogy ez a kormányzás helyes volt, bizonyítja ezt a kiegyensúlyozott helyzet, nemzetiségi megbékélés, mely egyházmegyéjében uralkodik.

Kérni fogjuk az Ur Istent, hogy az értékes jubileum alkalmából adjon erőt és egészséget neki a további kormányzáshoz, hogy legyen jószágos, megértő atya mindazoknak, akik körülötte élnek és szívéből sohase haljon ki a szeretet lángja.

Ez a jubileumi ünnepe nemcsak egy kiválasztott faj ünnepe, hanem ünnepe mindazoknak, akik keresztényi hitben, testvéri szeretetben élni akarnak.

Nyilvános árverés.

A nitrai adóhivatal 1941. február 21-én, délelőtt 9 órakor nyilvános árverést tart a pénzügyi hivatal helyiségeiben. Eladásra kerül 27 különböző típusu rádió.

Fiatalfajszólló Zoboron

kb. 2 magyar hold, fagymentes helyen, szép fekvéssel, eladó. Érdeklődni lehet a tulajdonosnál Zobor, Komlóvölgy 56

Ahol a tények és tettek beszélnek.

Az alábbi kép a novákyi katol templomot és háttérben az új plebániát ábrázolja. A plebánia most épült és a nitrai egyházmegye legszébb plebániáinak egyike. A kegyúri tisztet a Tarnóczy-család viseli, mely megható módon gondoskodik mindenről. A templom nagy multra tekint vissza. Régi okmányokból kitűnik, hogy már 1500-ban létezett. Több ízben bővítették. A novákyi hívek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy a templomot ezidén tatarozzák.

Mintegy 50,000 koronát gyűjtöttek össze. Szó van arról is, hogy a templom előtti teret fásítani fogják, szép parkot akarnak itt létesíteni. A park közepén Hlinka András impozáns szobra foglalna helyet. A költségek kb. 150,000 koronára fognak rúgni. Meg kell még említenünk, hogy az adakozásból a novákyi gyár, valamint köszönbányák tisztviselői és munkásai is dicséretes módon kiveszik a részüket.

Jövő héten újabb képet hozunk.

Leiber tanárnő osztályából: Klúčovská E., Petrás M., Ott E., Radványi L., Valasek Fr., Havilčková M., Russ M., Sáray E., Sinkovics P. Valent M. érdemelnek külön megemlést.

Szeretnénk minden egyes előadóról sokat írni, de lapunk szűk terjedelme nem engedi ezt. Vegyük ezt a néhány sort is buzdításnak a jövőt illetőleg, hisz a leírt szavak a szívünk-ből fakadtak. És legyenek mindnyájan boldogok, akik a zenét szeretik, hisz aki a zenét szereti, az rossz ember nem lehet!

Elektro és rádió szükséglettel

fedezze a nitrai előnyösen ismert

CHATERNUCH-cégnél,

ahol minden e szakmába vágó dolgot olcsón szerezhet be. Rádiók szakszerű javítása olcsón és lelkiismeretesen. Rádió és villanyszükségleteire kérjen díjmentes árajánlatot.

NITRA, Hlinkova ul. 41. sz.

Vasárnapi levél

A névtelen levelek alkonya.

Két heti kényszeredett hallgatás után ismét kezembe veszem a tollat, hogy egy olyan téma boncolgatásához kezdjek, amely nem ütközik bele az államügyész úr szigorú paragrafusába. Az államügyész úr, akit én nagyrabecsülök és aki jóakaróm, bölcs előrelátással nem engedélyezte két cikkemet, amire én csak hálás lehetek.

Valahol olvastam, hogy a hatóság a legkönyvebb módon tudja ezután leleplezni az anonim-levelek szerzőit. Nemcsak az újlennyomatról, az írógép betűiről, hanem a nyál összetételéből, amivel a bélyeg hátlapját megnedvesítette, tud következtetni a névtelen levél írójára. A büntetés pedig a legszigorúbb. Mert aki annyira aljas tud lenni, hogy valaki ellen az alapítványi vádak és rágalomok légióit összehozza, az megérdemli, hogy a legsúlyosabb büntetésben részesüljön.

Minél kuszáltabbak az erkölcsi viszonyok, annál inkább melegebb talajra találunk a névtelen levelek szerzőit. Sokszor érdektelenül megtámadják becsületükben a kiszemelt áldozatokat és titokban kéjelegve figyelik az eredményt. Bizonyos lelki szadizmus ez, mely gyönyörködve nézi a mások szármalmas vergődését, tanácstalanságát, dühét. Finom lelki vonás ember nem képes arra, hogy undok hulló módjára hátulról támadjon, a sötétből öltögesse nyelvét és marjon halálra valakit. A nemes ellenfél bátran kiáll a gyepre és hóhoz illő módon összeméri erejét.

Nitrán több ilyen névtelen levélíró él. Sokak személyéről már fellibbentették a leplet. Szenevedély szerűen üzték a titkos levélírást, bajt, családi viszályt, elváltat idézve elő. Volt egy tisztviselő, aki állandóan kátogatta írógépét és írta felettesének a feljelentéseket. Az egyik kolléga későn jár a hivatalába, a másik otthon magyarul beszél és így tovább.

A titkos levélíróknak van egy veszedelmes válfaja: azok, akik nem nézhetik a mások boldogságát, meglepedtségét. Ők maguk rendezett családi viszonyok között élnek, de ebben a rendezettségben és hiánytalanságban önzökké lesznek, a boldogságot csak a maguk számára akarják kizárni, nem nézhetik epeómlás nélkül, hogy rajtuk kívül mások is boldogoknak érezzék magukat. Előhuzakodnak a legképtelenebb vádakkal, csak hogy robbant, sanak, szíveknek fájdalmakat okozzanak, hogy szakításokat idézzenek elő. Ahol az ilyen levél megérkezik talajra talál, a vádak kiburjánognak, a gyanu ördöge életre kel, ott meg is történik a szakítás. A nemes lelkületű ember a névtelen leveleket a tűzbe, vagy papírkosárba dobja. Mert nem igaz, nem erős szeretet az, amely egy rosszakaratú névtelen levél hatása alatt meginog, szertefoszlik, mint a kőd. Ha a névtelen levél ilyen eredményt tud elérni az egyik félnél, akkor mindketten boldogok lehetnek, hogy az ismerettségéből nem lesz semmi, mert a szerelemnek hirtérzés csak elképzeléshomokra épített kártavár volt.

Lehet, hogy idővel el fog lünni a napi élet porondjáról ez a csúf, lisztes emberhez nem illő szokás. Mert ha az emberek

kellő értékükre szállítanak le a névtelen leveleket és a levélírók látnák, hogy a rágalmazásnak nincs eredménye, akkor ők maguk is megszűnnének leveleket írni. De sajnos, az emberek oly hiszékenyek, hogy a legnagyobb valótlanságoknak is bedőlnek, képesek arról a személyről is a legképtelenebb rágalmakat elhinni, akit más-külömben szeretnek és aki szintén viszont-szeret, aki minden feltétellel azon van, hogy a másikat boldoggá tegye.

Kifőrdő örömmel fogadjuk a névtelen levelek alkonyát, mert ezzel beköszönt egy szebb, tisztességesebb élet hajnala. De addigra is dobjuk a papírkosárba a névtelen leveleket és ne okozunk kölcsönösen egymásnak fölösleges szívafájdalmakat.

Risnyovszky Endre.

Mi történt Nitrán 60 év előtt?

— Első közlemény —

Az 1881. esztendő első napjaiban ünneplelte meg Roskoványi Ágoston püspök arany-miséjét, a püspök határozott kívánsága volt, hogy az egyházi ünnepeken kívül semmiféle külső pompa se fogadja a ritka alkalmat. Mégis, a közönség ezrei vonultak fel a vártemplomba, hogy szeretetüket, tisztelőiket kifejezzék. Dusinszky Lipót székes egyházi karnagy ünnepi miséjét a helybeli zeneegylet adta elő. A szentéletű püspök aranymiséje után különböző jótékony célra 213000 forintot adományozott. (Mai értékben kb. 4 és fél millió koronát!)

A püspök örömmünnepe alkalmából a főgimnázium Dugonics önképzőköre január 16-án díszgyűlést rendezett. A megnyitó beszédét Petróvics László VIII. osztályú tanuló — a későbbi tanár és költő — mondta. Utána következett Gyurikovics Mátyas apátkanonok alkalmi költeménye „Öröm- és hálahangok” címmel. Szavalt Szecsányi J. VIII. osztályú tanuló. Nyulassy: „A katolikus” című versét Kovács E. VIII. osztályú tanuló szavalt. Roskoványi élettrajzát Pernyez L. VIII. oszt. tanuló adta elő. Latfn nyelvű alkalmi költeményt írt Budaváry József tanár, szavalt Hajdu J. VI. oszt. tan. Szavaltak még Janda Gy. és Svarba tanulók.

Január első felében kezdte meg előadásait V o l g y i színtársulata és a kor szokása szerint — hogy nagyobb közönséget toborozzon — helyi műkedvelőket léptetett fel. Első nap fellépett S t r a n s z k y I z o r joghallgató mint Göndör Sándor a „Falu rossza” című népszínműben. Két nap múlva O c s k a y László és B e n k e ő Béla léptek fel a „Cox és Box” és „Angolosan” vígjátékokban.

Divatosak voltak akkor a „jutalom játékok” is. A társulat minden jobb tagjának joga volt „jutalomjátékot” rendezni, az előadás jövedelme az öé. Így pl. január 22 én volt Bodor Etel primadonna jutalomjátéka Offenbach „Kisasszony feleségem” népszerű operettjében.

Januárban telepedett le Nitrán dr. Ungár Samu Nitraváros fia, mint orvos.

Január 13 án hűnyt el Bécsben Toscano Jakab volt nitrál kéményseprő mester 67 ik életében.

A P á r - u c c á n végzett népszámlálás eredménye: 3365 lélek, (1573 férfi, 1792 nő) A házak száma 231.

1881 január végén avatták fel ünnepélyesen az új városházát. Megkezdték a tár-

gyalásokat az új színház építéséhez is.

A farsangi évadot a tisztikar „Elle-bálja” nyitotta meg. Bálanya volt gróf Berchtold Lászlóné, főrendezők Novák őrnagy, Juhász százados, Fabricius főhadnagy, dr. Thuróczy és dr. Deák főorvosok.

A nitrál törvényszék így alakult meg. Elnökök Thuróczy Vilmos. Bírák: Buzna Lajos, Rákóczy József, Szále István, Horánszky Adolf, Zachar György, Berzeviczy György.

Február elején rendezték a nitrál hölgyek piknik báljukat az Arany-Szarvas szálló dísztermében. Megjelentek a következő vendégek: Tóth Vilmos nejevel és lányával, Frideczky főispán neje, Boróczy László jószágigazgató. Háziasszonyok: Csernyákné és Schustekné. A táncosnők sorában felütek Boróczy Mariska, Braunstelnér Berta, dr. Bangháné, Csernyák nővérek, Egged Irma, Frideczky Gizella, Hinfnerné, Istvánffy k. a., Múler Fanni, Markovics Amália, Ottó Irén, Rencz Gabriella, Siegler Gyuláné, Tóth Erzsébet, Merkader nővérek, Tagányi k. a., Toifl nővérek, Wutzayné stb.

A nagy esőzés február első hetében ledöntötte a Hid-uccai Karlának féle, a tabán-uccai Sarlay- és ugyanott a Bliszka féle házat. A rendőrség a házakat kiürítette.

Nagy fellünnést kellett 1881 február 15 én az a főtárgyalás, mely a nitrál törvényszék előtt folyt le Krecsek Mátyas és neje Katalin meggyilkolása ügyében. A gyilkos neve Hurcsek Antal, a csendőrség menekülés közben elfogta. A tényállás ez: Krecsek nitrál kertész, ki évek óta itt működött, feleségével együtt kerljében meggyilkolva találták. A nyomozás megállapította, hogy a kertész és nejét Hurcsek kertészlegény gyilkolta meg, akiről köztudomású volt, hogy garázda, erőszakos ember. Bosszúból ölte meg gazdáját, mert elboesáfták. A meggyilkolt kezében egy szines sál foszlányait találták, kiderült, hogy Hurcsek hordott ilyen sált. Mikor a tettest elfogták, a meggyilkolt kertész ruhájában találták. A gyilkos 43 éves. Tettest fagadta, de a bizonyítékok ellene szóltak. A bíróság szándékos emberölésben találta bűnösnek és életfogytiglani fegyházra ítélte.

Niki Mihály rendőrkapitányt megbízták a városi pénztárosi teendővel is.

Tanonsiskolát építenek Nitrán.

A nitrál tanonciskolai viszonyok nem éppen a legkedvezőbbek. Az iskola helyiségei, melyek a város különböző pontjain elhelyezett épületekben találhatók, egészségtelenek, sötétek. A felszerelés szegényes, nem állnak műhelyek a tanoncok rendelkezésére, amelyekben gyakorlati oktatást nyerhetnének. A központi irányítás — éppen a szétszórtság miatt — nehézkes. Az iskolaügyi miniszterium figyelme végre mégis ráesett a nitrál tanonciskolára és meghallgatta a jogos panaszokat. Szó van arról, hogy a közel jövőben felépítik Nitrán a tanonciskolát, mely modern berendezésével, a kornak megfelelően biztosítaná a tanoncok szakszerű kiképzését. A tanonciskola felépítése körüli előmnkkálalokból S a b o igazgató az oroszlanrészt.

Ha jól akar járni, mértékutáni férfi- és női csizmát viselni, forduljon **ORBÁN divat-cipészhez** megy, aki a leggyorsabbtól a legkényesebb igényeket is kielégítő, legújabb divatlap utáni kiszolgálásban részesíti.

Orbán György cipésmester
NITRA, Rázusová (Kaimár-ú.) 17.

Vennék jókarban levő bútorokat. Cím a kiadóban.

Két óriás - szappanbuborék

III.

James M. Gillis, jeles amerikai író kifünő harcsafogónak s szappanbuborékpukkasztónak bizonyul „Hamis próféták” c. művében. (Zékány Tihamér fordításában a Szt. István Társulat adta ki Bp. 1939). Nyolc híres írói mutat be benne. Első helyen ép Shawl, utána Wellst kapja harcsarántóra.

Shawról írt méltatásomban sokat merítettél belőle (lásd a Szemle 1940. 50. sz-t), most is felhasználom. Tehát elemezzünk!

Mit tart Wells Istenről? Világtörténelében, a majomból fejlődött emberi törzs „Öreg Emberéből” teremti meg a Nagy belével írja, mert hisz Istenné dicsőült. Remonda pegazusán, óriási képzelőtehetségével bele helyezi magát a történelem előtti korba s mesél, mesél... pedig hát történelmet akar írni! Hozzá elfelejtli a 60-ik oldalon, hogy a 41-en (magyar kiadás Bp. 1925) ezt írta: „Az nap pedig, mikoron a Vén elérte negyvenedik életévét, mikorra fogazata elkopott és ereje ellankadt, egy fiatalabb férfi fellázadt ellene, megölte s átvette hatalmát. Az öregekkel nem sokat törődtek a tanyahelyen, mihelyt elgyengültek és rosszkedvűek lettek, jaj volt nekik. Rövidesen pusztulniok kellett”. Gillis megállapítja, hogy az ily szemfényvesztés gyakori Wellsnél. Világtörténelében is gyakori a hasonló következtetés.

Egy időben Wells kijelentette: „A vallás az első és utolsó dolog s amíg meg nem találtuk Istent s nem találtunk meg általa, munkánk kezdete nem kezdet s vége nem a cél”. Pompás, hisz ez úgy hangzik, mint a katekizmus. Korai lelkendezés! Mert mit jelent Wellsnél „Istent megtalálni”? Annyit, mint megalkotni saját Istenét, aki nem ugyanaz más Istenével... Sőt ő két Istent fedez fel. Egyiket az ember szívében, másikat a csillagokon túl. Ez a két isten egymással hadilábon áll. A nagy Isten, aki mindentudó s mindenható, nem érdekli őt, az zsarnok. Az ő kedves istene a szívében lakik, nem mindentudó, nem mindenható, nem a világ teremője, mégis mindenütt jelen van. Wells belmeri, hogy ezt a kétfős istenelméletet mástól vette át. (Emlékeztet az ókori manicheusok, középkori waldiaik s albiglak sötét tévelyeire! (Küönben Wells a háború előtt nem hitt Istenben, a háború alatt hitt. A versaillesi béke okozta zűlélt viszonyok között megint hitetlené lett... „Mint néhány fölöttébb gyors gondolkodó meggyőződéseit épolj gyorsan veszti el, mint amily gyorsan magáévá teszi őket”, (Gillis i. m. 35. 36.) De hát mit szól ehhez a józan logika, az alkut nem ismerő következetesség, az igazságszeretet és komoly igazságkeresés?

Mit tart Wells Krisztus urunkról? Néha magasztalja, néha létében is kételkedik. Itt is következik. Nagyképűsködés, mikor hangsúlyozza, hogy ő nem teologus, a történelem nem teológia s mégis nyomban kijelenti, hogy a csodák oktan mesék, nincs jelentőségük, a hittételek, Krisztus Istensége is, vakmerők, értelmi szörnyesültek, Krisztus nem tanította a Szentháromságot, egy szót se szólt arról, hogy anyját Máriát, Istnek, az egek királynőjének képében kell imádni! Wells nem marad kaptafájánál, ő mégis csak teologizál! Ha már igazi harosa módra falta a könyveket, miért nem emészte meg legalább egy kat. apológiát, dogmatikát, a Szentírás

kat. apológiáját, Lasser könyvét Lourdesről?.. Akkor ezeket s Világtörténelében, regényben stb. csak úgy nyüzsgő öklendzéseket — legalább jóhiszeműen — sohase köveii el!

A kereszténységről, kat. Egyházzól, ha kénytelen is, főbbször ellsméri örök érdemeit, mégis csak „ócsárló lenézéssel” tud írni, így önmagát csapja arcúl.

Hogy áll ez a nagy népnevelő a természeti törvény magna chartájával, a füzparancsolattal? Mint Shaw állandó hadilábon!

Benhamné asszony hűtlenségét avval a frivol megjegyzéssel védi, hogy asszony nem várhat, mint esernyő a fogason! (Nagyszerű kutatás c. művében.) A szabadszerelmet ócsárló s az egy férfi és egy nő szerelmét és házasságát szentségnek hirdető páter Amertont szennyes gondolkodású, piszkos papnak nevezi ezért! (Emberistenek). W. Clissoldban a kat. papságról oly gyalázatoságokat és oly sértő gyanúsításokat ír össze, hogy a legponyvább irodalom rondaságain is túltesz ez a „jól nevelt, szerény és pártatlan brit”. A Világtörténelét elkövetője konokul behűnyja szemét, hogy ne lássa a kat. Anglia Morus Tamását, Fischerét, Wisemanját, Manningjét stb. s a kat. Egyház számtalan nagy és szent papját!

Az anyaságot, gyermeknevelést államosítani akarta. Utóbb megengedi a magánúton való nevelést! Még pedig: „Ama kiváló osztály tagjainak, amely évenként 100 fonton felül összeget szokott költeni, kb. ennyit kellene kapniok az államtól. Azoknak, kik fejenként öt shillinget költenek egy héten, kb. ennyi fizetés járna. Szegény s a r o s s z a b b osztályhoz tartozó anyákat támogatni tiszta örüllség volna.. Ha a gyermekszületések száma túlságosan emelkednék, a fizetéseket le kellene szállítani..” (Soc. Forces in England and America. Harper N. Y. 272. Gillis i. m. 45).

Mindaz micsoda? Magyarán kimondom! Ez az igazi moral insanity (olv. morrel insenniti) vagyis erkölcsi elmezavar.

Gillis kritikája lesújtóbb. Semmi ok sincs arra, — írja — hogy ne mondjam ki egészen róla való véleményemet s ne vádoljam a becsületesség hiányával is. (I. m. 41.)

Nomen omen! Wells képzelőtehetsége, sokoldalúsága, olvasottsága igazi nagy harcsa fej. De szeméi is nevelésesen apró, rövidlátó (néhai Polónyi Géza szerint, mint minden veszedelmes ragadozó) harcsaszemek! Mert itélőtehetsége, életbölessége a fagyponton áll. Azért téved n. Karinty! Wells sohse lehet a bölcs és kiváló jogérzékű Deák Ferenc nemzetének általánosan kedvelt írója!

Shawon, Wellsen s műveiken az idő igazolja majd az írás szavát, kik Istent, Krisztust megfogadják, porba írják nevüket s műveiket! Más szóval óriás — szappanbuborékok!

U. i. De hát akkor miért nincsenek névleg az Indexen? Azért, mert szinte lehetetlen annyi írói s millióra menő műveiket mind számon venni. (Wells 74 éves s majd félévenként kiadott egy vaskos kötetet!) Tudományos szempontból pedig úgy sincs jelentőségük. Egyik se mond újat, igazán eredetlét. Százszor megeáfoli véleményeket,

vadakat melegítenek fel újra.

De az egyházi törvénykönyv 1399. kánonja alapján úgy is filos minden könyv, mely a vallást, a vallásnak alapjait, a házasság felbontathatlanságát támadja, vagy erkölcstelen dolgokat tervszerűen tárgyál.

Azért e sorok írója is engedélyt kért és nyert egyházi hatóságánál az itt tárgyalt művek olvasására. (csyar.)

Érdekes nitrai hírek.

A folyószabályozás múlt évi kiadási összege 1.805.000 korona volt. A város újabb szubvenciót kap 1.535.000 korona nagyságban. A szabályozás szükségmunkálataira 160.000 koronát utalványoztak ki.

Az új park munkálataira a város 200.000 koronát szavazott meg, a gőzmalom 50.000 koronát és Haššik zsupán 50.000 koronát helyeztet kilátásba. Az új park a gőzmalom, után létesül és méreteivel, valamint szépségével a város büszkeségévé lesz.

A cukorgyár mellel barakokat a város 180.000 koronáért a megyei technikai hivatalnak adta el.

Eltávolították azokat az öreg gázlámpákat, melyek nem világítottak és rontották a város külképét.

A városi színház munkálataira Haššik zsupán 50.000 koronát adományozott. Itt jegyezzük meg, hogy a megyefőnök úr lelkes barátja a művészetnek, nagy pártolója mindannak, ami a szépet, nemeset van hivatva szolgálni. Rövid tartózkodása alatt számos olyan újítást rendelt el, melyek hozzájárultak a város szépségének emeléséhez.

Uj teret akarnak létesíteni az szt. Andrásdombon. Szó van arról, hogy bizonyos házakat klsajálítanak.

A város decemberi gáz számlája 4700 korona, villanyszámlája pedig 12.400 korona volt (Közvilágítás).

Leégett a város tulajdonát képező raktár, melyet a folyószabályozási munkálatoknál használtak. A kár 40.000 Ks.

A kereskedelmi akadémia ráépítési munkálatai a tervezés szerint 700.000 koronába fognak kerülni.

A városház volt vendéglőt helyiségekben a német lektorátus kapott elhelyezést.

A színházi kultúrák és felszerelés átfestési, tervezési munkálataival Massányi Ödön nitrai festőművész bízták meg. Az erre a célra kiutalványozott összeg 25.000 korona.

A zobori utak karbantartására a város havonként 500 koronát juttat a zobori hegyközségnek.

A vármegyeház előtti tér tervei már elkészültek. A terveket a megyei technikai osztály végezte.

A gavalér város. A ferencrendiek templomának új orgonájára a város 10.000 koronát adományozott.

A város újból szedni fogja a kövezeti adót.

Két millió koronát fordít a város az uccák kikövezésére. Az összeg már biztosítva van

Jókarban levő pianino eladó. Cím a kiadóban.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felelős szerkesztő és lapkiadó:

Risnyovszky János.

Kéziratokat nem adunk vissza!

Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája

(ezelötti „Corvin”)

Nitra, Fiaristaká-ut. 22.